

УДК 343.98

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОСЯГАНЬ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Влада ГУСЄВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено визначенню проблем взаємодії слідчого з іншими суб'єктами під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу. На підставі аналізу наукової літератури та практики органів досудового слідства розглянуто питання взаємодії слідчого з іншими суб'єктами, до кола яких належать оперативний працівник, дільничний офіцер поліції, інспектор-криміналіст, судово-медичний експерт тощо. У ході дослідження матеріалів кримінальних проваджень визначено конкретні проблеми взаємодії, що виникають на практиці, і шляхи їх вирішення. На основі розглянутого матеріалу сформульовано висновки, спрямовані на вдосконалення взаємодії слідчих підрозділів під час розслідування злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу.

Ключові слова: взаємодія слідчого, кримінальне провадження, посягання на життя працівника правоохоронного органу.

PROBLEMS OF INTERACTION WITH SOME OTHER SUBJECTS AT THE TIME OF KNOWLEDGE OF LIFE OF A LEGAL ENTITY WORKER

Vlada HUSIEVA,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminalistics
and Forensic Experology of the Kharkiv National University of Internal Affairs

SUMMARY

The article is devoted to determining the problems of interaction of the investigator with other subjects during the investigation of criminal proceedings related to encroachment on the life of the law enforcement officer. On the basis of the analysis of scientific literature and practice of the bodies of pre-trial investigation, the issues of interaction of the investigator with other subjects, including the operative, the district police officer, the inspector-criminalist, the forensic expert, etc., are discussed. In the course of studying the materials of criminal proceedings, concrete problems of interaction, which arise in practice and the ways of their solution are determined. On the basis of the material under consideration, conclusions were drawn up aimed at improving the interaction of investigating units during the investigation of crimes related to the encroachment on the life of an employee of a law enforcement agency.

Key words: interactions of the investigator, criminal proceedings, encroachment on the life of the law enforcement officer.

Постановка проблеми. Створення правової держави, гуманізація суспільства, реформування правової системи та зміна громадської правосвідомості змушують по-новому поглянути на діяльність правоохоронних органів, яка спрямована на розкриття й розслідування злочинів, зокрема тяжких злочинів проти життя і здоров'я особи.

Так, у процесі розслідування злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу, вагоме значення має взаємодія слідчого з іншими суб'єктами, до кола яких належать оперативний працівник, дільничний офіцер поліції, інспектор-криміналіст, судово-медичний експерт, кінолог із собакою, оперативний черговий відділу поліції тощо.

Взаємодія може мати процесуальний (дача письмових завдань слідчим оперативному підрозділу) і непроцесуальний (узгодження шляхів реалізації оперативних даних, спільне планування роботи, обмін інформацією, обговорення ходу й результатів розслідування тощо) характер [1, с. 32].

Добре налагоджена ділова взаємодія слідчого з іншими суб'єктами (працівниками оперативно-розшукових під-

розділів, інспекторів-криміналістів) є однією з важливих умов, що забезпечують успішне розкриття й розслідування злочинів. Відомо, що слідчі, оперативно-розшукові та експертно-криміналістичні підрозділи мають специфічні, тільки їм властиві, засоби й методи розкриття злочинів. Тому надзвичайно важливо, щоб ці можливості використовувались не розрізнено, а комплексно, за допомогою раціонального поєднання відповідних заходів [2, с. 20].

Актуальність теми дослідження. У зв'язку з цим виникла необхідність глибокого наукового дослідження проблеми організації взаємодії слідчих підрозділів з іншими суб'єктами в рамках кримінального провадження, що відіграє значну роль як у припиненні, розкритті, запобіганні, так і в розслідуванні злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу, встановленні причин та умов, які їм сприяють.

Стан дослідження. Окремі аспекти проблем взаємодії розглядалися у монографіях, наукових збірниках, навчально-методичних посібниках Р.С. Белкіна, І.А. Возгріна, В.П. Бахіна, І.Ф. Герасимова, К.Б. Гранкіна, а також у публікаціях Ю.М. Грошевого, В.В. Іванова, В.С. Кузьми-

чова, Л.С. Каплана, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, В.М. Тертишника, С.В. Слинська, С.М. Стахівського тощо.

Однак, незважаючи на дослідження цієї проблеми, ми вважаємо, що низка окремих питань, зокрема щодо проблем організації взаємодії на рівні професійної, психологічної підготовки слідчого з іншими суб'єктами під час розслідування злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу, досі не вирішена в кримінально-процесуальному законодавстві, висвітлена недостатньо й залишаються дискусійною.

Мета й завдання статті полягають в аналізі загальних теоретичних і практичних аспектів взаємодії слідчих з іншими суб'єктами під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу та розробленні на цій основі рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення й упорядкування деяких теоретичних положень цього напрямку в криміналістиці.

Виклад основного матеріалу. Так, взаємодія має здійснюватися на основі низки принципів, серед яких передусім треба назвати поділ функцій слідчого та працівників оперативного підрозділу та їх узгодженість, керівну роль слідчого. Значення керівної ролі слідчого в процесі взаємодії впливає з положень кримінально-процесуального законодавства. Узгодженість дій слідчого й оперативного підрозділу ґрунтується на спільності цілей – успішному розкритті та розслідуванні злочину. Досягнення високого ступеня узгодженості на початковому етапі здійснюється на основі обміну отриманою інформацією. Оперативний підрозділ зобов'язаний інформувати слідчого про будь-які обставини чи факти, що становлять інтерес для справи, не допускаючи при цьому розголошення конфіденційних джерел отримання інформації.

На початковому етапі розслідування посягання на життя працівника правоохоронного органу можна виділити кілька рівнів взаємодії.

Перший рівень взаємодії починається фактично з виїзду на місце події й завершується закінченням розшуку злочинця по «гарячих слідах». Після прибуття на місце події слідчий організовує роботу слідчо-оперативної групи, спрямовану на виявлення, вилучення та закріплення слідів злочину, встановлення потерпілих, свідків, несе персональну відповідальність за якість огляду. Така форма взаємодії є найбільш продуктивною.

Нерідко перший етап взаємодії збігається з етапом перевірки інформації про злочин. Як правило, таку перевірку проводить слідчий спільно з оперативним працівником. Вони відбирають необхідні матеріали, отримують пояснення, приймаючи водночас заходи щодо запобігання або припинення злочину, а також збереженню його слідів [4, с. 381].

На другому етапі слідчий спільно з представниками взаємодіючих сторін аналізує отримані на попередньому етапі дані, що стосуються обставин події злочину. Зазвичай це відбувається на спільних нарадах. У результаті висуваються версії щодо кримінального провадження, обговорюються заходи щодо їх перевірки, визначаються конкретні виконавці, виробляється узгоджений план розслідування.

Залежно від складності кримінального провадження, а також інших факторів розрізняють такі форми взаємодії: складання єдиного узгодженого плану (дає змогу належним чином організувати діяльність взаємодіючих суб'єктів, сприяє координації їх дій, дає можливість здійснити належний контроль і нагляд за їхньою роботою, сприяє виявленню помилок і вжиттю заходів щодо їх усунення); обмін інформацією взаємодіючих суб'єктів про дані, що становлять інтерес для слідства, оперативно-розшукової та криміналістичної діяльності; провадження слідчих (розшукових) дій; спільне обговорення результатів слідчих та

оперативно-розшукових заходів; звіти керівників відповідних підрозділів про хід виконаних планових заходів; взаємодія під час призначення судово-експертних досліджень [5, с. 5].

Розглянемо докладніше умови взаємодії слідчого з оперативними підрозділами на початковому етапі розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу.

У процесі розслідування зазначеної категорії злочинів значну роль відіграють працівники підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. У цьому випадку взаємодія відбувається як спільна, узгоджена діяльність двох і більше осіб, між якими складаються певні психологічні відносини. Оперативні співробітники здійснюють свої повноваження відповідно до кримінально-процесуального законодавства.

Важливу роль, крім професійних відносин, мають міжособистісні, які у взаємодії вступають не як абстрактні механізми, а люди зі своїми індивідуальними особливостями. Для формування ставлення оперуповноваженого до доручення слідчого велике значення має форма доручення й конкретність. Слідчий у рамках кримінального провадження уповноважений давати письмові доручення органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, про проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) дій. Так, даючи доручення про виробництво конкретних дій, слідчий, як правило, ставить завдання щодо встановлення обставин, які підлягають з'ясуванню, органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність. При цьому він не має права вказувати, які саме заходи оперативного характеру повинні бути для цього виконані.

Незважаючи на вищевказане, на початковому етапі розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу доручення (за винятком доручень про виробництво слідчих (розшукових) дій) можуть надаватися слідчим в усній формі. Пояснюється це умовами взаємодії, необхідністю термінового виконання доручень і вказівок. А виконання вказівки в письмовій формі вимагає значних витрат часу, що неприпустимо під час виконання невідкладних слідчих дій.

Оперативні працівники – учасники слідчо-оперативної групи – надають слідчому сприяння в організації огляду місця події та водночас здійснюють оперативно-розшукові заходи, спрямовані на пошук джерел інформації. Основні завдання, що ставляться перед ними: виявлення свідків посягання; виявлення осіб, які перебували в районі вчиненого посягання до, в момент і після його вчинення; отримання інформації про останні години життя потерпілого; виявлення мотивів посягання й осіб, що можуть учинити цей злочин; пошук і затримання підозрюваних осіб [6, с. 79].

Вибір оперативно-розшукових заходів, організацію й тактику їх виробництва оперативний підрозділ здійснює самостійно. Однак негласні заходи оперативний працівник повинен планувати з урахуванням думки (планів) слідчого, щоб під час їх проведення не створювати перешкод або ускладнень для розслідування, не допускати порушення законності. У свою чергу, слідчий повинен інформувати оперативного працівника про напрями розслідування, щоб своїми діями не розшифрувати негласні джерела і способи отримання оперативних матеріалів, не зірвати проведення намічених оперативно-розшукових заходів. Такий підхід до організації взаємодії забезпечує оптимальне поєднання методів гласної й негласної роботи [7, с. 20].

Головна умова взаємодії слідчого й оперативних працівників полягає в тому, щоб у результаті оперативно-розшукової діяльності отримані оперативні матеріали мали таку форму, яка відповідала б положенням кримінально-

процесуального законодавства, що регламентує збирання, перевірку та оцінювання доказів [8, с. 11].

На початковому етапі розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу в умовах неочевидності за допомогою оперативно-розшукових і перевірочних заходів установлюються особи, які раніше вчинили або були підозрюваними в скоєнні вбивств, заподіянні тілесних ушкоджень, грабежів, розбоїв, хуліганств та інших тяжких злочинів; збирається інформація про причетність цих осіб до вбивства; виявляються особи, що знаходилися в прихованих від оточуючих неприязних стосунках із потерпілим; особи, які мають зброю; особи, схожі за ознаками на підозрюваного, та інші громадяни, що можуть бути причетні до цього злочину.

У деяких випадках скоєнню злочинних посягань на життя і здоров'я працівників правоохоронних органів передують загрози, випадки чинення тиску й такі дії, що порушують сформований у державі порядок управління. Невжиття заходів щодо припинення вищевказаних суспільно небезпечних дій може призвести до вчинення особливо тяжких злочинів, пов'язаних із посяганням на життя працівника правоохоронного органу.

У зв'язку з цим оперативному працівнику необхідно знати форму та порядок надання оперативних відомостей слідчому, прокурору або суду, що важливо в процесі взаємодії. Одна з проблем, яка виникає перед слідчими, полягає в тому, як саме процесуально оформити отримані відомості оперативно-розшукового характеру, в тому числі й по справах цієї категорії. Із цією метою можуть бути використані допит як свідків осіб, які брали участь у проведенні оперативно-розшукових заходів; допит співробітника органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність (із його згоди), про порядок виконання доручених йому оперативно-розшукових заходів; допити понять і представників громадськості, які брали участь в оперативно-розшукових заходах.

Важливим елементом у рамках взаємодії слідчого й органа, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, є вивчення оперативної обстановки в районі вчиненого злочину з метою виявлення, наприклад, фактів появи там озброєних осіб або інших епізодів злочинів із застосуванням зброї.

Успішному вивченню оперативної обстановки в районі вчиненого злочину може послугувати участь дільничного офіцера поліції. Але залучення його до розкриття злочину має здійснюватися в рамках деяких принципів. По-перше, діяльність дільничного офіцера поліції повинна відповідати характеру його кваліфікації, обсягу повноважень, його технічної, організаційної та інформаційної забезпеченості. По-друге, така робота не повинна відволікати його від виконання основних обов'язків на ділянці.

Дільничний офіцер поліції інформує слідчого й оперативних працівників про характер і місце скоєння злочину, про постраждалих та осіб, що становлять оперативний інтерес; виконує доручення слідчого, зокрема, на місці події щодо встановлення та виклику до слідчого очевидців та інших осіб, які мають відомості про злочин, використовуючи для цього можливості короточасних оперативних контактів із громадянами; за дорученням слідчого проводить слідчі (розшукові) дії. Тому видається, що більш дієвою й ефективною допомогою дільничного офіцера поліції буде забезпечення оперативних підрозділів інформацією, а також надання іншої допомоги в рамках кримінального провадження.

У розкритті злочинів вагоме значення мають наукові, технічні й інші спеціальні знання, максимальне використання яких, на думку А.В. Дулова та П.Д. Нестеренко, є одним із принципів тактики проведення окремих слідчих дій [9, с. 18].

У справах про посягання на працівників правоохоронних органів необхідні судово-медичні, криміналістичні знання та відповідні фахівці. Залучення їх до розслідування можливо у двох формах: як помічників слідчого у виявленні, закріпленні й вилученні слідів та інших речових доказів під час провадження слідчих дій і фіксування результатів, та експертів для дачі висновку, відповідей на виниклі в ході розслідування питання, які потребують спеціальних знань, за результатами дослідження матеріальних об'єктів – речових доказів або відомостей, що є в справі.

Серед проблем взаємодії з фахівцями особливе місце посідає участь судового медика під час проведення огляду місця події та трупа потерпілого, а також під час судово-медичного дослідження трупа в морзі. Деякі вчені-криміналісти, зокрема В.П. Колмаков, вважають, що слідчому варто особисто або за допомогою спеціаліста «використовувати зі сліду всю можливу інформацію для побудови версій, проведенні слідчих і оперативно-розшукових дій, попереднього дослідження слідів» [11, с. 196]. Викладене цілком стосується й огляду трупа потерпілого на місці його виявлення та під час судово-медичного дослідження в морзі.

Так, слідчий як керівник огляду відповідає за повноту, якість його проведення, об'єктивність процесуального закріплення результатів. Він визначає межі території, що підлягає огляду, і порядок його виробництва, розподіляє обов'язки між учасниками, здійснює контроль за роботою в тому числі й судового медика. Без чіткого з'ясування слідчим своїх обов'язків неможливо домогтися якісного виконання завдань, що повинні й можуть бути дозволені в ході огляду місця події. Результати зовнішнього огляду трупа на місці його виявлення виступають як один із основних доказів, за допомогою яких відновлюється достовірна картина злочину, що розслідується, викриваються особи, які вчинили злочин, і в кінцевому підсумку встановлюється істина у справі.

Часто обстановка на місці проведення огляду у справах про посягання на життя працівника правоохоронного органу, відсутність у низці випадків у судового медика необхідних технічних засобів не дають змоги детально вивчити, а отже, і зафіксувати в протоколі огляду місце виявлення трупа зі слідами пошкодження на тілі потерпілого з ознаками механізму отримання травми. Тому після огляду місця події труп доставляється в морг для судово-медичного дослідження.

На практиці судовий медик, досліджуючи труп, акцентує свою увагу лише на тих питаннях, які зафіксовані в супровідних документах. Тому судово-медичні експерти часто змушені коригувати поставлені перед ними запитання або ставити додаткові. Фрагментарність таких питань – одна з основних причин повторних експертиз, тому під час постановки питань судовому медику слідчому доцільно проконсультуватися з ним з приводу формулювання поставлених на вирішення питань.

Також під час проведення судово-медичних експертиз відзначаються факти нерозмежування ступеня тяжкості шкоди здоров'ю, часу утворення тілесних ушкоджень, випадки поверхневого вивчення експертами матеріалів. У результаті виникають невідповідності висновків експертів, установленням слідчим шляхом, обставинам злочину, допускаються помилки в оцінюванні причинно-наслідкових зв'язків травм із настанням смерті тощо.

Зокрема, фахівці в галузі судової медицини під час огляду місця події не відзначають у протоколах важливі для слідства деталі взаємного розташування частин тіла щодо навколишнього оточення, особливості ушкоджень зовнішніх відкритих частин тіла й одягу, що не відображає характер та особливості накладень на одязі.

Безумовно, існують й об'єктивні причини, з яких виникають такі недоліки в рамках взаємодії слідчого та судово-медичного експерта. Отже, доцільно доручити проведення судово-медичної експертизи тому експерту, що брав участь у процесі огляду трупа на місці події. Це викликано тим, що в разі доручення виробництва експертизи іншому експерту відбувається втрата або спотворення інформації щодо події злочину, експертиза проводиться фактично по документах, тобто вивчається безпосередньо не сам об'єкт, а інформація про нього, відображена в постанові.

Так, кримінально-процесуальне законодавство не регламентує обов'язкову участь слідчого під час виробництва судово-медичної експертизи. Немає єдиної думки із цього приводу й у спеціальній літературі. На думку Р.С. Белкіна, участь слідчого обов'язкова під час дослідження трупа [12, с. 353], а І.Ф. Пантелєєв висловлює припущення, що присутність слідчого під час виробництва судово-медичної експертизи є бажаною [13]. Однак на практиці в більшості випадків слідчі під час проведення експертизи трупа в морзі не беруть участі, лише в деяких випадках присутні за особистою ініціативою.

Також однією з умов підвищення ефективності розслідування злочинів є належна взаємодія слідчого з інспектором криміналістом. Так, виходячи з організаційно-тактичних проблем використання спеціальних криміналістичних знань у ході досудового розслідування, варто пам'ятати, що взаємодія осіб, які здійснюють попереднє розслідування, з іншими учасниками цього процесу, в тому числі з інспекторами-криміналістами, в цьому разі умовна. З процесуального погляду тут немає рівноправного партнерства, статус слідчого визначає його керівну роль, персональну відповідальність за прийняті рішення й результати розслідування загалом. Діяльність інших учасників розслідування підпорядкована завданням, поставленим перед ними слідчим, та узгоджується з ним.

Фахівець не має процесуальної самостійності, його діяльність обмежується рамками науково-технічної допомоги, що використовується під час проведення слідчих дій, тому слідчий для правильної організації своєї взаємодії з фахівцем-криміналістом повинен не тільки чітко уявляти собі напрям його діяльності, а й знати засоби й методи реалізації ним своїх спеціальних криміналістичних знань у конкретній ситуації. Наприклад, доручаючи інспектору-криміналісту виробництво фотозйомки, слідчий зобов'язаний указати об'єкти зйомки, з яких точок і якими прийомами їх варто відобразити тощо.

На жаль, не всі слідчі правильно уявляють собі правильний напрям використання знань інспекторів-криміналістів, оскільки кримінально-процесуальний закон не містить у собі чіткої регламентації їхніх завдань і функцій. У результаті під час самостійного визначення цих завдань слідчі найчастіше допускають організаційно-тактичні помилки [14, с. 10].

Оскільки напрям діяльності фахівця-криміналіста визначається на практиці волею слідчого, а не законом і криміналістичними рекомендаціями, роль фахівця-криміналіста часто недооцінюється слідчими. Варто зазначити, що деякі вчені допускають самостійність фахівця-криміналіста в питаннях пошуку, виявлення, фіксації та вилучення матеріальних слідів злочину й інших речових доказів, але при цьому вони не вказують міри такої самостійності.

Однак, виявляючи ініціативу, інспектор-криміналіст може створити конфліктну обстановку між ним і слідчим. Як правильно зазначає В.М. Биков, конфлікти зумовлені в кінцевому підсумку неповним збігом інтересів учасників взаємодії і призводять до відкритої або прихованої боротьби між ними, взаємного невдоволення, скарг тощо.

Результатом таких конфліктів є недосягнення або неповне досягнення мети взаємодії [15, с. 69–70].

Одним із проблемних моментів взаємодії слідчого з інспектором-криміналістом є дефіцит робочого часу, наданого слідчим для застосування техніко-криміналістичних засобів і методів у ході пошуку, виявлення, фіксації, вилучення й попереднього дослідження матеріальних слідів злочину та інших речових доказів.

Так, А.А. Сидоров зазначає: «Під час огляду місця події слідчі кваплять фахівців, мотивуючи це тим, що вилучено достатню кількість слідів і треба їхати на інше місце події» [16, с. 26]. Відсутність належної взаємодії слідчого з фахівцем-криміналістом відбивається й на повноті складання протоколу слідчої дії, а саме огляду місця події. Як правило, слідчі, недооцінюючи роль інспекторів-криміналістів, не звертаються до них за допомогою в його оформленні, що призводить до неповного відображення в протоколі криміналістичних вимог, які висуваються до складання цього документа. Так, слідчими під час опису ходу й результатів слідчої дії не використовуються криміналістична термінологія. Крім того, слідчі не вказують, які саме техніко-криміналістичні засоби та методи застосовані, а також де і як виявлені матеріальні сліди злочину й інші речові докази.

Як зазначає Г.Н. Порошин, у протоколах огляду місця події, як правило, не відбивається, які сліди вилучено, іноді є вказівка на місце їх виявлення, але немає опису слідів, що відбивають можливий механізм утворення й характеризують слідоутворювальний об'єкт [17, с. 103].

У ході заключного етапу важливим є те, що слідчому необхідно цікавитися в інспекторів-криміналістів значимістю зібраних матеріальних слідів та інших речових доказів. Ця необхідність викликана тим, що «іноді деякі з них долучаються до справи без необхідності або, навпаки, залучення їх виправдано, але внаслідок неповного вивчення або недостатності у слідчого криміналістичних знань він не використовує властивості й ознаки долучених об'єктів» [11, с. 109]. Із цього виникає необхідність взаємодії слідчого та фахівця-криміналіста, проведення спільного попереднього дослідження слідів злочину й інших речових доказів.

Зазначимо на необхідності своєчасного призначення слідчими криміналістичних експертиз. Так, П.П. Іщенко зазначає: «На практиці, на жаль, поширені випадки, коли слідчий, виявивши на місці події сліди й речові докази, не направляє їх на дослідження до встановлення й затримання підозрюваного, для вилучення в останнього зразків, необхідних для порівняння. Усе це підвищує небезпеку псування слідів (речових доказів) унаслідок їх тривалого зберігання. Наприклад, несвоєчасне призначення дактилоскопічної експертизи призводить не тільки до погіршення якості слідів рук, а й повного їх зникнення» [18, с. 9].

Також необхідним елементом у рамках взаємодії слідчих та інспекторів-криміналістів є правильна постановка питань на експертне дослідження. Так, під час оформлення матеріалів на експертне дослідження допускаються такі помилки: неграмотно, нечітко формуються питання (з огляду на неясності завдання, експерт неповно вирішує його); формулювання питань не відображає сучасні можливості цієї експертизи (страждає якість експертного дослідження й розслідування загалом); відсутні або недостатні вихідні дані, відомості про об'єкти дослідження (можливо помилковий висновок експерта або відмова від вирішення поставлених питань); порушено вимоги до фіксації, вилучення, упаковки, транспортування об'єктів (пошкодження або знищення речових доказів, неможливість проведення дослідження тощо).

Ще однією обставиною може бути ненадання інспекторам-криміналістам необхідних процесуальних документів (протоколів огляду місця події, протоколів допиту).

Отже, вирішенням зазначених проблем є проведення спільних нарад, коли під час зазначення тих чи інших питань можна об'єктивно оцінити труднощі, що негативно впливають на якість судових експертиз, використання їх можливостей у конкретних кримінальних провадженнях, необхідно по можливості проводити консультації з приводу правильного оформлення та постановки питань експертних досліджень.

Під час розслідування злочинів, пов'язаних із посяганнями на життя працівників правоохоронних органів, враховуючи тяжкість учиненого злочину й суспільну значущість, доцільно залучати до участі в розслідуванні, особливо на початковому етапі, інспектора-криміналіста. Допомога інспекторів-криміналістів у розслідуванні злочинів здійснюється в таких формах: участь в огляді місця події, забезпечення повної та грамотної фіксації обстановки із застосуванням комплексу необхідних техніко-криміналістичних та інших засобів, участь в інших невідкладних діях; участь в аналізі вихідної інформації, висунення версій і визначення кола дій щодо їх перевірки; організація й участь у попередньому дослідженні вилучених слідів і речових доказів із застосуванням спеціального обладнання; надання допомоги в призначенні, безумовно, необхідних на цьому етапі розслідування судових експертиз, визначення переліку питань, що підлягають постановці перед експертами, вибір судово-експертного закладу необхідного профілю, залучення за необхідності консультантів для обговорення цього питання, перевірка постанови про призначення експертизи й підготовлених до відправки на дослідження об'єктів; вивчення матеріалів слідчої та оперативно-розшукової роботи, організація відповідної взаємодії слідчих і працівників відповідних оперативних служб; надання допомоги в організації перевірок окремих об'єктів у криміналістичному, оперативно-розшуковому, довідковому та інших обліках, здійснення контролю за своєчасністю й повнотою таких перевірок.

У процесі огляду місця події одним із учасників взаємодії є кінолог зі службово-розшуковою собакою. Так, інспектор-кінолог приймає рішення про можливість застосування службово-розшукової собаки за вказівкою слідчого, застосовує її для виявлення осіб, які вчинили злочин, знарядь злочину та інших предметів, які мають значення для справи. Спільно з оперативним працівником, дільничним офіцером поліції бере участь у переслідуванні та затриманні злочинця, складає акт про застосування службово-розшукової собаки.

Тому слідчому необхідно з'ясувати перед початком огляду місця події в кінолога доцільність застосування службової собаки. Якщо така необхідність існує, то передусім необхідно надати можливість для роботи кінолога із собакою за умови того, що предмети обстановки на місці події пошкоджені не будуть. Залежно від результатів застосування собаки буде здійснюватися організація огляду місця події.

І, нарешті, невід'ємним суб'єктом взаємодії є чергова частина й безпосередньо оперативний черговий відділу поліції. Повідомлення, що надходять до оперативного чергового, без затримки доповідаються керівництву, яке приймає рішення про виїзд слідчо-оперативної групи. Після отримання розпорядження про виїзд групи оперативний черговий уживає заходів щодо її негайного виїзду й доставки на місце злочину, повідомляючи про виїзд відповідному прокурору. Оперативний черговий за вказівкою слідчого направляє на місце події відповідних

фахівців і дільничного офіцера поліції, а також залучає додаткові сили для розкриття злочину по «гарячих слідах». Для отримання оперативної інформації підтримує зв'язок зі слідчо-оперативною групою.

Також оперативний черговий відділу поліції організовує ініціативно або за запитами керівників слідчо-оперативної групи отримання відомостей із наявних банків даних і забезпечує їх своєчасне представлення групі. Орієнтує інші підрозділи поліції про скоєний злочин, прикмети злочинців та інші обставини.

Висновки. Отже, взаємодія – це узгоджене поєднання слідчих дій та оперативно-розшукових заходів або спільна узгоджена діяльність. Необхідно чітко усвідомлення, що досягнення призначень кримінального судочинства й вирішення завдань у сфері боротьби зі злочинністю можливо тільки за умови створення ефективної взаємодії зазначених суб'єктів, обміну між ними інформацією, взаєморозуміння певних завдань, поваги один до одного й відсутності конкуренції.

Проведене дослідження, відповідно до його цілей і завдань, дало змогу визначити низку теоретичних і прикладних питань, вирішення яких, на наш погляд, може сприяти вдосконаленню у сфері взаємодії слідчого та інших підрозділів, їх співробітників у розкритті й розслідуванні злочинів, але потребує вдосконалення, більш детального та поглибленого теоретичного підходу до вирішення цих питань.

Список використаної літератури:

1. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. 2-е изд. Москва: Мегатрон. XXI, 2000. 334 с.
2. Дербенев А.П. Взаимодействие следователя и органа дознания при расследовании преступлений. Москва, 1983. 71 с.
3. Коновалова В.О. Следчий огляд. Криміналістика: підручник / за ред. В.Ю. Шепітька. Київ: Вид. дім ІнЮре, 2001. 377 с.
4. Криминалістика / под ред. А.Г. Филиппова. Москва, 2001. 381 с.
5. Кругликов А.П. Сущность и правовые формы взаимодействия органов предварительного следствия и дознания. Волгоград, 1985. 60 с.
6. Зеленский В.Д. Организация расследования убийств: учебное пособие. Краснодар, 2001. 79 с.
7. Волчков И.М. К вопросу об оперативно-розыском сопровождении предварительного следствия. *Информационный бюллетень*. Москва, 1996. № 1 (86). С. 19–20.
8. Прилуцкий Г.Ю. Взаимодействие органа предварительного следствия и дознания в борьбе с корыстно-насильственными преступлениями (правовые, организационные и тактико-методические аспекты): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Краснодар, 2001. 26 с.
9. Дулов А.В., Нестеренко П.Д. Тактика следственных действий. Минск, 1971. 271 с.
10. Закастов, А.А. Использование научно-технических средств и специальных знаний в расследовании. Киев: РИО МВД УССР, 1980. 104 с.
11. Колмаков В.П. Следственный осмотр. Москва: Юридическая литература, 1969. 196 с.
12. Криминалістика / под ред. Р.С. Белкина. Москва: Юридическая литература, 1986. 542 с.
13. Криминалистическая техника / под ред. И.Ф. Пантелеева. Москва, 1988. 509 с.
14. Зорин Г.А. Криминалистическая методология преодоления латентных ошибок: учебное пособие по курсу «Криминалістика». Гродно: Изд-во ГрГУ, 1994. Ч. 1. 79 с.
15. Быков В.М. Преступная группа: криминалистические проблемы. Ташкент, 1991. 143 с.

16. Сидоров А.А. Проблемы организации участия специалистов в расследовании преступлений: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Краснодар, 2000. 26 с.

17. Порошин Г.Н. Некоторые вопросы организации взаимодействия следователя со специалистом-криминалистом при производстве следственных действий. *Проблемы организаторской работы следователя*: сб. науч. тр. Волгоград, 1991. С. 103–105.

18. Ищенко П.П. Получение розыскной информации в ходе предварительного исследования следов преступления. Москва, 1994. 189 с.

19. Скопенко С.Ф. Практика привлечения специалистов к участию в расследовании преступлений. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1975. Вып № 11. С. 5–11.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Гусєва Влада Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової експертології Харківського національного університету внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Husieva Vlada Oleksandrivna – Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminalistics and Forensic Experology of the Kharkiv National University of Internal Affairs

vaguseva2007@ukr.net

